

Tutkimustiedosta käytännön turvallisuuustyöhön

ONNI on turvallinen koulu -hankkeen loppuseminaari

12.3.2024

info-onni@utu.fi

<https://sites.utu.fi/onni/>

Tervetuloa!

- **13.00 Tervetulosanat**, *professori Eila Lindfors*
Avauspuheenvuoro, opetusministeri Anna-Maja Henriksson
- **13.15 Seminaaripäivän formaatti ja ONNI-hankkeesta lyhyesti**
- **13.25 Tutkimuskärjet 1 – 3**
- **15.10 Tauko (30min)**
- **15.40 Tutkimuskärjet 4 – 5**
- **16.50 Päätössanat**, *professori Eila Lindfors*,
opetusneuvos Heli Nederström
- **17.00 Hyvää kotimatkaa!**

Tervetulosanat

Professori Eila Lindfors, Turun yliopisto
ONNI-hankkeen johtaja

Avauspuheen vuoro

Opetusministeri Anna-Maja Henriksson

Seminaaripäivän ohjelma ja käytänteet

- **Päivän ohjelma** verkossa, tervetuloviestin liitteenä ja jaettu saliin
- **Ohjelmassa** kaksivuotisen tutkimus- ja kehityshankkeen **tulokset** viitenä tutkimuskärkenä
- Esittelemme kuusi käytännöllistä **työkalua ja toimintamallia** koulujen turvallisuuden arvioimiseen, kehittämiseen ja ylläpitämiseen
- Kutsumme kaikkia osallistumaan vilkkaasti **keskusteluun**, koolla harvinaisen monipuolinen joukko ja keskustelu varmasti antoisaa
- **Virkistytymistauko (30 min)** noin 15.10-15.40

Suuren osallistujamäärän vuoksi pyydämme:

- **Paikanpäällä:** keskustelujen koonnissa puheenvuorot mikrofoniiin
- **Verkossa:** kysymykset, kommentit ja kokemukset chattiin – nostamme näitä esiin keskustelun koonnissa

ONNI-hanke 2022 – 2024

- Kaksiosainen tutkimus- ja kehityshanke 2022–2024
- **Perustehtävä:** tutkimusperustaisia, käytännöllisiä ja valtakunnallisesti sovellettavia ratkaisuja perusopetuksen koulujen ja oppimisyhteisöjen turvallisuuden ja turvallisuuskulttuurin arvioimiseksi, ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Tutkittua tietoa, työkaluja ja toimintamalleja koulujen turvallisuustyöhön

- **Osa 1. TUTKIMUSTYÖ:** Tutkimme perusopetuksen koulujen turvallisuuskulttuuria edistäviä toimenpiteitä
- **Osa 2. KEHITTÄMINEN:** Hankekoulujen kanssa olemme kehittäneet perusopetuksen koulujen turvallisuuskulttuuria
- **Olemme tuottaneet kansalliseen levitykseen:** kuusi työkalua ja toimintamallia koulujen turvallisuuden arviointiin, kehittämiseen ja ylläpitämiseen
- Ensimmäinen mittava **opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama** kansallisen tason hanke
- **Yhteisöllinen** toiminta: hanke palvelee kouluja
- Tutkimusaineistojen keruu osa koulujen kehittämistoimintaa
- **20** koulua: n. **964** henkilöstön jäsentä, **8299** oppilasta

TURVALLISUUSKULTTUURIN TUTKIMUS HANKEKOULUISSA (20) JA PILOTTIKOULUJEN (15) KEHITTÄMISTOIMET

Struktuuri ja johtaminen

Turvatiimien perustaminen

Turvallisuuskulttuurin
koulukohtainen kehittämis-
suunnitelma lv. 22-23, 23-24

Turvallisuuden vuosikello

Opettajankokousten
turvallisuusvartit

Rehtorien ja turvatiimien
työmaakokoukset

Arjen toiminta ja menetelmät

Oppilaiden osallistaminen:
erilaiset teemapäivät ja
teemaviikot

Turvallisuuden noutopöytä:
henkilökunnan koulutukset

ONNI-sovelluksen käyttöönotto

Yhdenvertaisen puuttumisen
oppaan (YPO) kehittäminen,
perehdyttäminen ja
soveltaminen kouluissa

Tutkimus

Omatoimisen varautumisen
arviointi ja fokusryhmäkeskustelu
intervention alussa ja lopussa

Kysely henkilökunnan
turvallisuusosaamisesta:
intervention alussa ja lopussa

Turvallisuuspoikkeama-
tiedonkeruu ja seuranta

YPO:n käytettävyystudkimus

Turvallisuuskulttuurin arvioinnin
kriteerit ja menetelmät

Hanketta toteuttamassa

Eila Lindfors

Tuomo Myllö

Matti Waitinen

Helga Rajala

Brita
Somerkoski

Juuso Virta

Miika Leino

Julia Kokki

Jussi-Pekka
Peltola

Leena
Kiviranta

Anu Orvasto-
Helin

Arttu
Korkeaniemi

Marleena
Pälijärvi

Emilia Luukka

Reaktiivisen ja proaktiivisen ristiaallokossa – kohti resilienttiä turvallisuuskulttuuria!

TUTKIMUSKÄRKI 1

Omatoimisen varautumisen arviointi (OVA) kouluissa

- Pelastusalan asiantuntija arvioi 20 koulun omatoimisen varautumisen tason: 11 alakoulua, 4 yläkoulua, 5 yhtenäiskoulua
  - Kesto 2-2,5 h: koulun fyysisen ympäristön tarkastus ja tarkastukseen osallistuneen koulun henkilökunnan haastattelu.
  - Paikalla 3-7 koulun edustajaa: koulun johtoa, opettajia ja teknistä henkilökuntaa + koulun mentori
  - Numeerinen tasoarviointi 1-5 ja sanallinen osa-aluekohtainen kuvaus
  - Raportin pituus 12- 17 A4 sivua
- Tutkimuskysymys: Mikä on perusoptuksen koulujen omatoimisen varautumisen taso?
- Monitapaustutkimus 20 raporttia
  - Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä turvallisuutta tarkasteltiin OVA:n kuuden päälauokan ja näiden jokaisen sisällä kolmen alaluokan avulla.

TAULUKKO 1. Esimerkki koulun omatoimisen varautumisen osa-alueiden numeerisista keskiarvioista alkumittauksessa (A) ja loppumittauksessa (L).

YHTEENVETO	1	2	3	4	5
A Turvallisuusjohtaminen		A	L		
B Onnettomusriskienhallinta	A	L			
C Turvallisuuteen liittyvät asiakirjat		A L			
D Rakenteellinen paloturvallisuus			A	L	
E Turvallisuustekniikka		A	L		
F Turvallisuusviestintä ja -osaaminen		A	L		
Kokonaisarvio (keskiarvo osa-alueiden tuloksista)		A	L		

Arviointiasteikko

Omatoimisen varautumisen arviointimalli jakautuu jokaisen osa-alueen osalta tasoihin 1-5:

1 - Heikko taso: Toiminnassa havaitaan merkittäviä puutteita ja toiminnassa on tätä kautta korostunut onnettomuusriski. Organisaatio on jättänyt hoitamatta selkeitä pelastuslain 379/2011 edellyttämiä kokonaisuuksia.

2 - Puutteellinen taso: Toiminnassa havaitaan selkeitä yksittäisiä puutteita. Taso 2 edellyttää kuitenkin, että pääosa pelastuslain 379/2011 vaatimuksista on täytetty.

3 - Lakisääteinen taso: Organisaation toiminta täyttää pelastuslain 379/2011 vaatimukset kaikilta osin. Taso 3 voi sisältää enintään yksittäisiä ja vähäpätöisiä puutteita omatoimisessa varautumisessa.

4 - Omaehtoinen taso: Organisaatio täyttää tason 3 vaatimukset ja on kehittänyt toimintaansa yksittäisillä ja selkeillä toimenpiteillä yli lakitason.

5 - Edistysellinen taso: Organisaatio täyttää tason 4 vaatimukset ja on kehittänyt toimintaansa selkeästi kokonaisturvallisuutta kohti.

Omatoimisen varautumisen arviointi (OVA) perusopetuksen kouluissa TULOKSIA

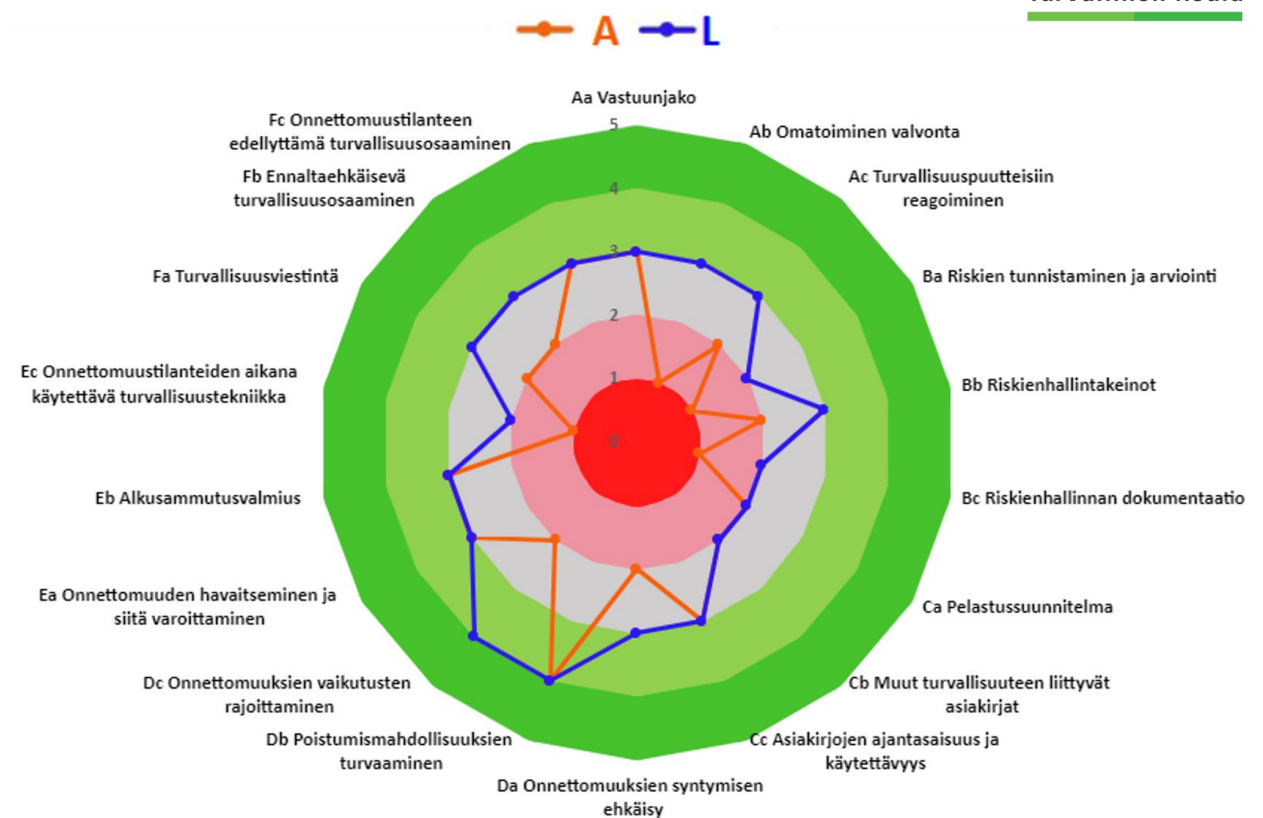
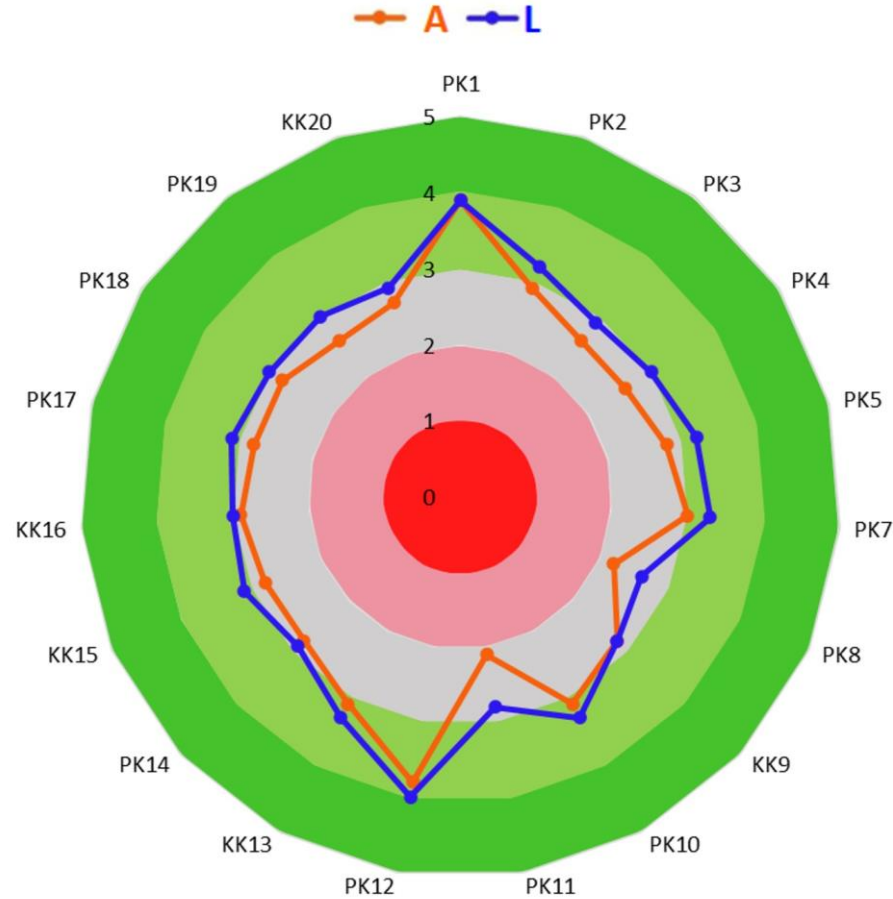
Dimensio	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	K14	K15	K16	K17	K18	K19	K20
Aa Vastuunjako	4	3	3	2	2	2	3	2	4	2	3	4	4	3	3	2	3	3	4	3
Ab Omatoiminen valvonta	4	2	2	2	2	2	2	1	3	3	1	4	3	2	3	3	3	2	2	2
Ac Turvallisuuspuutteisiin reagoiminen	4	4	4	3	4	4	4	2	3	3	2	4	3	3	4	4	3	3	3	3
Ba Riskien tunnistaminen ja arviointi	4	3	2	2	2	2	2	2	3	4	1	4	3	3	2	3	3	2	3	3
Bb Riskienhallintakeinot	4	2	2	3	4	3	3	2	2	4	2	4	3	3	4	3	4	3	3	3
Bc Riskienhallinnan dokumentaatio	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	4	2	2	2	2	2	2	2	2
Ca Pelastussuunnitelma	4	2	2	2	2	2	3	2	3	3	2	3	4	2	2	3	2	2	2	2
Cb Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	1	3	1	3
Cc Asiakirjojen ajantasaisuus ja käytettävyys	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4
Da Onnettomuuksien syntymisen ehkäisy	3	3	3	3	3	3	3	2	2	4	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3
Db Poistumismahdollisuuksien turvaaminen	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	2	3	3	3	3	3
Dc Onnettomuuksien vaikutusten rajoittaminen	1	4	3	1	3	3	3	1	2	2	2	4	3	3	3	3	3	3	4	3
Ea Onnettomuuden havaitseminen ja siitä varoittaminen	4	4	3	3	4	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3
Eb Alkusammutusvalmius	4	3	3	2	2	3	3	2	4	3	3	4	3	3	2	2	3	3	3	2
Ec Onnettomuustilanteiden aikana käytettävä turvallisuustekniikka	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	1	4	3	3	3	3	3	2	3	3
Fa Turvallisuusviestintä	4	3	2	3	3	3	3	2	3	3	2	4	4	3	3	3	3	3	2	2
Fb Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen	4	4	2	3	3	2	3	2	3	3	2	3	3	2	4	3	3	3	3	3
Fc Onnettomuustilanteiden edellyttämä turvallisuusosaaminen	4	3	3	3	2	3	4	2	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2

Tutkimustulos

- Koulut ylsivät keskimäärin niukasti lakisääteiselle tasolle: 2 lakisääteisen minimitason ylittävää ja 2 sen alittavaa koulua
- Lakisääteisen tason kouluilla puutteita osa-alueilla
- Tulos kuvaa suuntaa antavasti Suomen perusopetuksen kouluja
- Koulujen varautumisessa korostuvat reaktiiviset piirteet

1. Heikko taso	1
2. Puutteellinen taso	2
3. Lakisääteinen taso	3
4. Omaehtoinen taso	4
5. Edistyksellinen taso	5

Mikä on perusopetuksen koulujen omatoimisen varautumisen taso ja laajuus ennen ja jälkeen turvallisuuskulttuurin intervention?

KUVIO: Esimerkki koulun omatoimisen varautumisen tasosta alku- (A) ja loppumittauksessa (L).

KUVIO: Koulujen omatoimisen varautumisen muutokset alku- (A) ja loppumittauksessa (L). Pilottikoulu PK, kontrollikoulu KK

Koulun turvallisuuskulttuuri fokusryhmähaastattelun perusteella

- Fokusryhmässä koulun turvallisuustoimijoita + vanhempien ja oppilaiden edustajat – DATA I ennen hanketta – DATA II hankkeen jälkeen

Tuloksia DATA I

- suuri osa turvallisuuspuheesta on reaktiivista poikkeamien ratkaisemista
- jos poikkeamiin ei puututa systemaattisesti, kokonaisuus näyttäytyi satunnaisena
- rehtorin keskeinen rooli turvallisuuskulttuurin luoja ja ylläpitäjänä

Koulun turvallisuuskulttuuri fokusryhmähaastattelun perusteella

DATA II

- turvallisuuden hallintaan on olemassa työkaluja, jotka mahdollistavat ennakoinnin
- puutteet liittyvät usein tiedottamiseen
- yksittäisen opettajan on vaikea muuttaa turvallisuuskulttuuria omalla käytöksellään, vastuunjako välttämätöntä – turvallisuustiimin merkitys ennakoinnille
- turvallisuuspuheen lisääminen on tehokas tapa edistää turvallisuuskulttuuria
- rehtorin uskallettava ylittää hallintokunta- ja organisaatorajoja turvallisuusasioissa

”Nyt kun meil ei oo kartat sähkösessä muodossa, niin siin on pientä jumppaamista, kun ne täytyy käsin piirtää. Tää on mun mielestä ihan selkee puute, et meiän tilakeskuksella pitäis olla kartat.”

”No me on mietitty näin, että meil on ihan tarpeeksi papereita jo. Ei me tarvita papereita papereiden takia.”

”Siis mä olen turvallisuusvastaava ja sitten meillä on poikkeustilanteita varten niinku poistumiseen ja suojautumiseen - - - koulutettu turvallisuusvalvojat jotka on jokaisessa kerroksessa aina kaksi.”

”Sitten sijaisille on diasarjoja ja koko ajan kehitetään sillä tavalla, tehdään varmasti niin paljon kuin voidaan.”

”Kansioon on sanottu että siihen tulee tutustua. Ja sitten on meillä semmonen työntekijän manuaali, mikä jaetaan uusille, ja sitte myös lukukauden alussa, jossa on pikaturvaohjeet.”

Kehittynyt ja kehittyvä turvallisuuskulttuuri

KEHITTYNYT

KEHITTYVÄ

Turvallisuustiimi ja jaetut tehtävät

Turvallisuuden arvostaminen

Päivitetyt ja lisääntyvät turvallisuusdokumentit

Ennakoiva turvallisuuspuhe osana arkea

Poikkeamien ennakointi ja käsittely

Turvallisuuskulttuurin rakentaminen

Rehtori toimii yksin

Turvallisuuden kyseenalaistaminen

Niukasti turvallisuusdokumentteja

Turvallisuuskulttuurin rakentuminen

Poikkeamien ratkaisu ja reagointi

Suunnitelupuhe tai toiveajattelu

Turvallisen koulun työkalut 1: turvallisuuden kehittämissuunnitelma

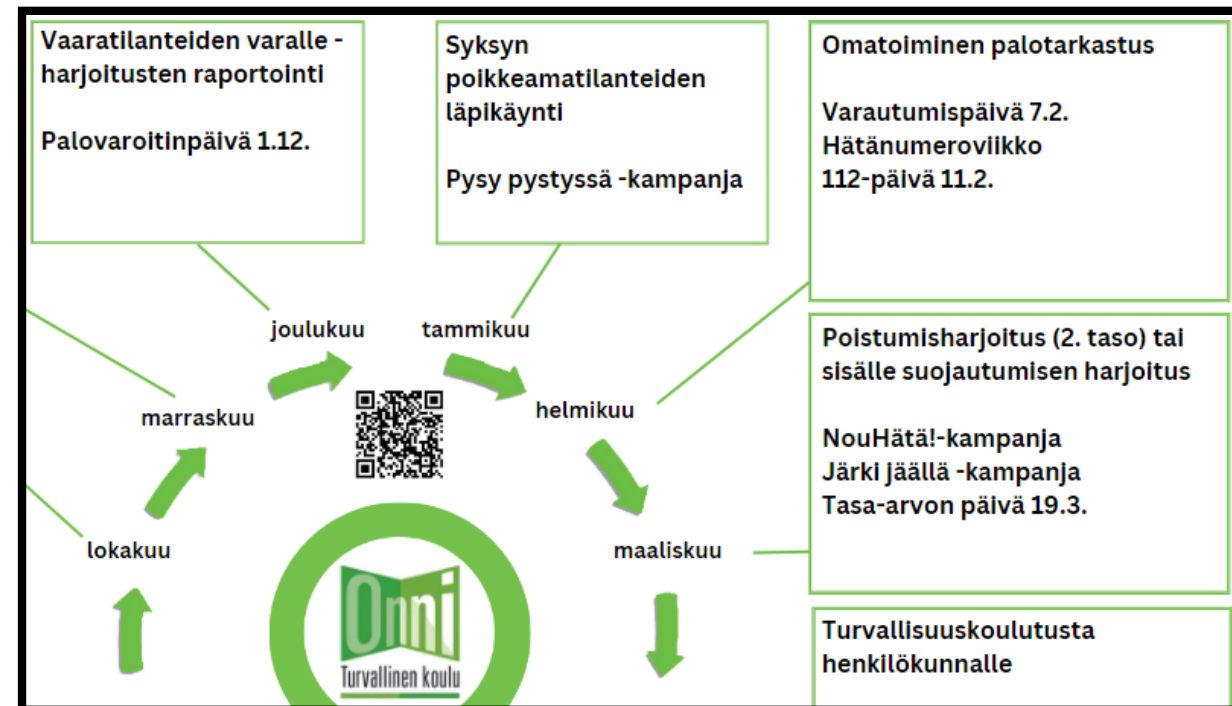
- Systematisoi koulussa toteutettavaa turvallisuustyötä
- Hankekoulut hyödyntäneet suunnitelman rakentamisessa OVA:ssa tunnistettuja kehittämiskohtia
- Tarkastelee turvallisuuskulttuurin kehittämistä osa-alueittain
- Koulun vahvuudet ja erityispiirteet turvallisuustyössä, dimensiokohtaiset toimenpiteet ja seuranta
- Suunnittelutyökalun lisäksi toimii muistiona toteutetuista toimenpiteistä

I. Turvallisuuskulttuurin dimensiot	Turvallisuuskulttuurin kehittämiseksi tehtävät toimenpiteet
ROOLIT JA VASTUUT	
<i>Rehtorin ja turvallisuuvastaavan rooli, opettajien roolit ja vastuut Oppilaiden osallisuus Vanhempien osallistuminen Onko yhteisöllisyys riittävää?</i>	Perinteinen malli, rehtori, apulaisrehtori, turvatiimi. Oppilaskunnan toiminnan vaikuttavuuden lisääminen. Vanhempainyhdistys tulisi saada mukaan aktiivisemmin.
TURVALLISUUSTYÖN RESURSSIT	
<i>Aika-, henkilöstö- ja muut resurssit</i>	Aikaresurssi koetaan riittämättömäksi.
TURVALLISUUSOSAAMINEN JA HARJOITTELU	
<i>Henkilöstön ja oppilaiden osaamisen kehittäminen, koulutustarpeet?</i>	Kysely henkilöstölle Formsilla ja tämän jälkeen päätökset koulutuksista. VESO-koulutuksen 14.1.2023 yhteydessä useampia turvallisuuskoulutuksia (Poistuminen ja sisälle suojautuminen, Epäasiallinen käytös ja Aggressiivisen oppilaan kohtaaminen) AVEKKI- ja ensiapukoulutukset järjestetään kevään aikana (helmi-huhtikuussa)

Turvallisen koulun työkalut 2: turvallisuuden vuosikello

- Toimii turvallisuustyön aikataulutuksen apuvälineenä
- Ylläpitää turvallisuuskeskustelua koulun arjessa
- Kätevä työkalu vuoden turvallisuustapahtumien, erilaisten harjoitusten, koulutusten sekä turvallisuustarkastusten toteuttamisen suunnitteluun
- Huomioi vuoden mittaan toistuvat turvallisuusaiheiset teemapäivät ja -viikot
- Ohjaa jakamaan toteutettavat tehtävät eri kuukausille: tasapaino!
- Voi hyödyntää myös muistiona toteutetuista toimenpiteistä

Kerro, kysy, kommentoi!

Keskustelua

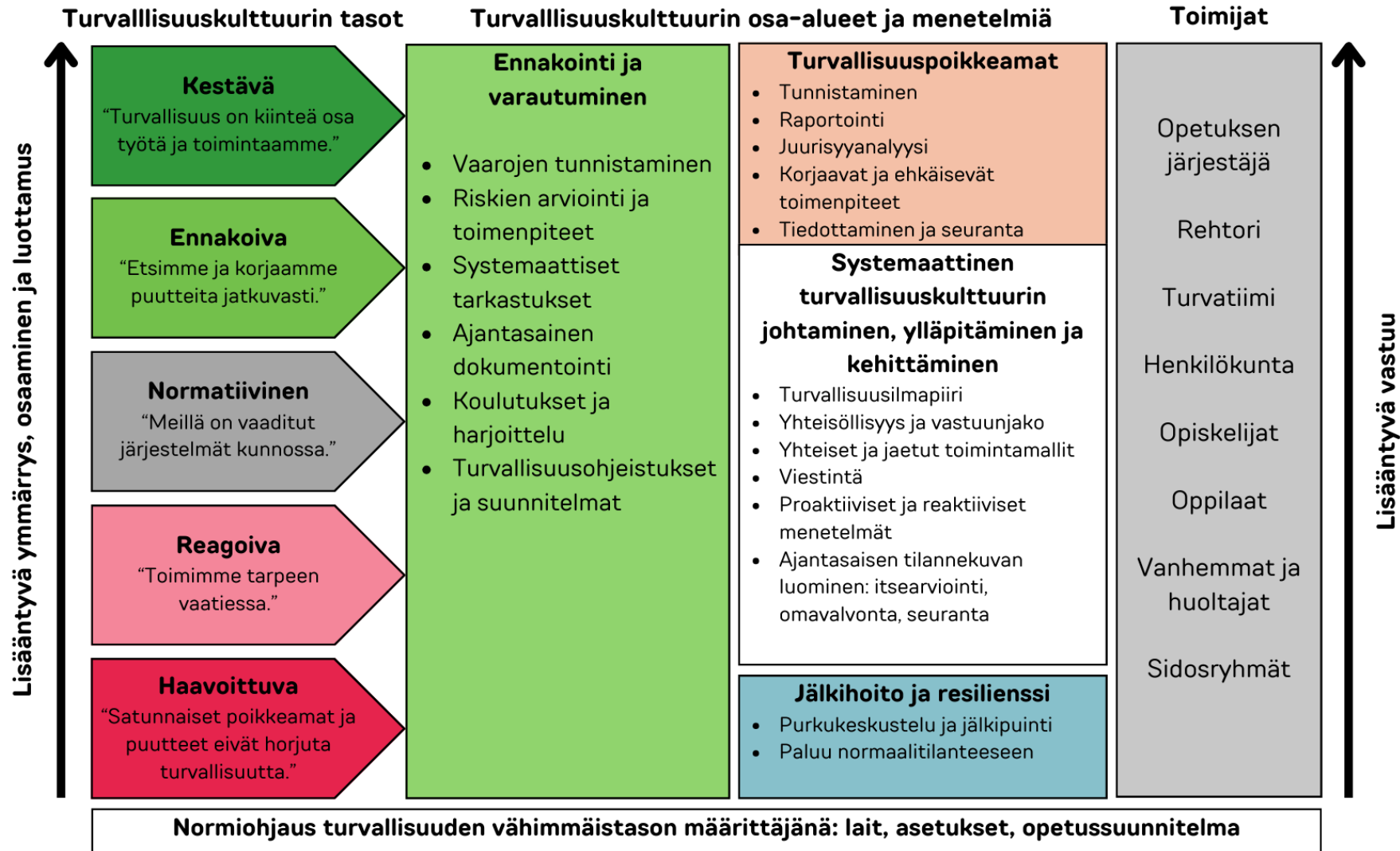
Tutkimuskärki 1

- Mikä merkitys koulun turvallisuuskulttuurin tason tunnistamisella on?
- Millaisia turvallisuuskulttuurin tasoa nostavia toimenpiteitä tulisi priorisoida?

Turvallinen koulu tehdään yhdessä – turvallisuusjohtaminen kouluissa

TUTKIMUSKÄRKI 2

Koulun turvallisuuskulttuurin malli: osa-alueet, tasot ja toimijat

Turvallisuusjohtaminen: vastuunjako

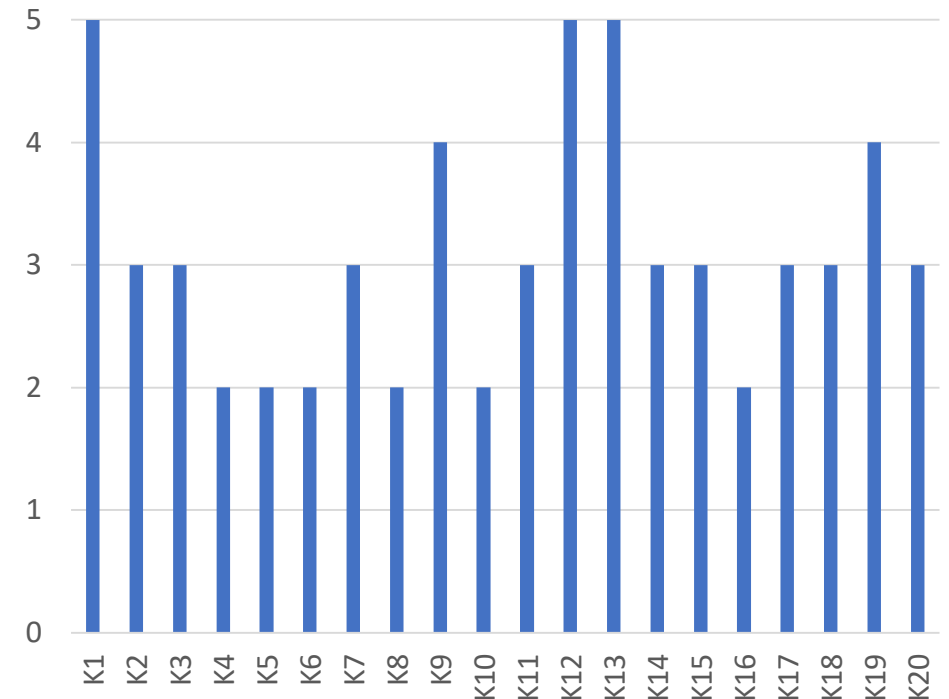
(N=20 koulun raportit)

Vastuunjako

- **Päävastuu rehtorilla**, rehtori on turvallisuusjohtaja
- *Lakisääteisellä tasolla* vastuunjako oli laajennettu: turvatiimi / turvallisuusvastaavat
- *Omaehtoisella ja edistyksellisellä tasolla* toimintaa kuvasi systemaattinen kokonaisuuden hallinta. **Vastuu turvallisuudesta oli jaettu ja tehtävät määritelty selkeästi** (esim. harjoitusten järjestäminen, dokumenttien päivitys, vastuut eri tilanteissa).
- *Puutteellisella tasolla* vastuunjako jäi epäselväksi. Rehtorin lisäksi muita vastuullisia ei juurikaan ollut nimetty tai tehtävänkuva oli epäselvä.

Rehtorin tulee jakaa turvallisuusvastuut ja määritellä tehtävät: turvatiimi, henkilökunta ja oppilaat (esim. turvallisuusagentit ja oppilaat yleensä)

Järjestyssäännöt: henkilökunta ja oppilaat yhdessä

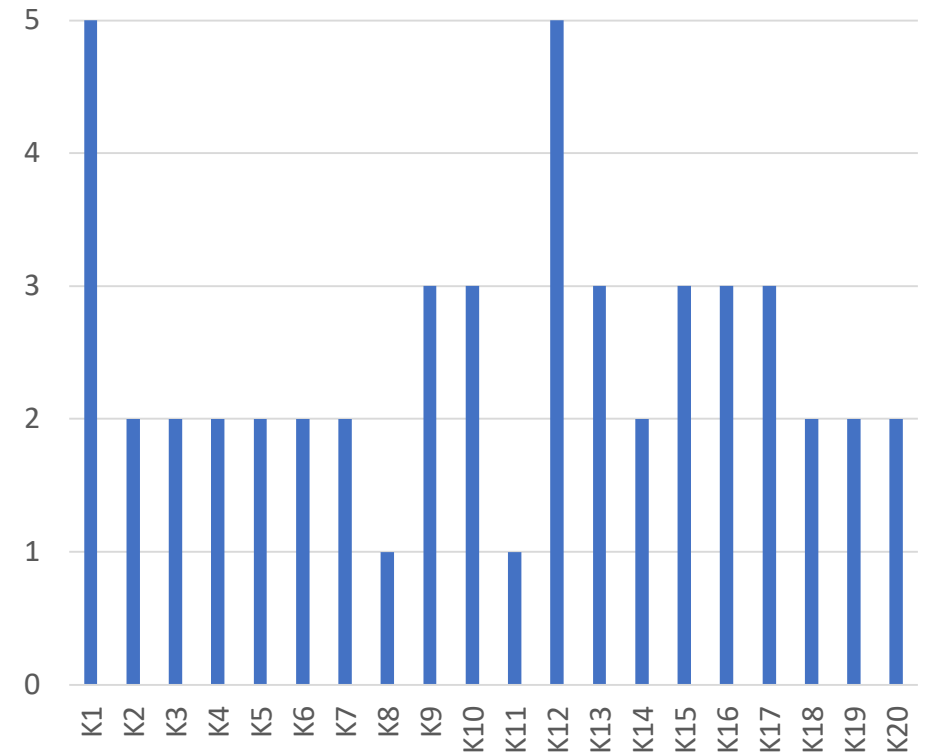

Turvallisuusjohtaminen: omatoiminen valvonta

Omatoiminen valvonta – tilannekuva

- *Lakisääteisellä tasolla kouluissa* oli olemassa **jokin menetelmä turvallisuushavainnoista ilmoittamiseen**: oppilaat?
- *Edistyksellisellä tasolla omavalvontaa* suoritettiin **suunnitelmallisesti ja säännöllisesti, ja turvallisuuspoikkeamia pyrittiin myös ennakoimaan pelkän reagoinnin sijaan**. Valvonta oli dokumentoitua ja systemaattista. Säännöllinen kouluympäristön turvallisuushavainnointi.
- *Puutteellinen taso*: sattumanvaraista ja epäsäännöllistä. Valvontaan ei ollut suunnitelmaa, ohjeistusta, toimintamalleja tai tarkistuslistoja
- *Heikko taso*: valvonta rajoittui muun työn ohessa tehtäväksi

Turvatiimin tehtävät, henkilökunnan ja oppilaiden tehtävät, turvallisuushavaintojen ilmoittaminen

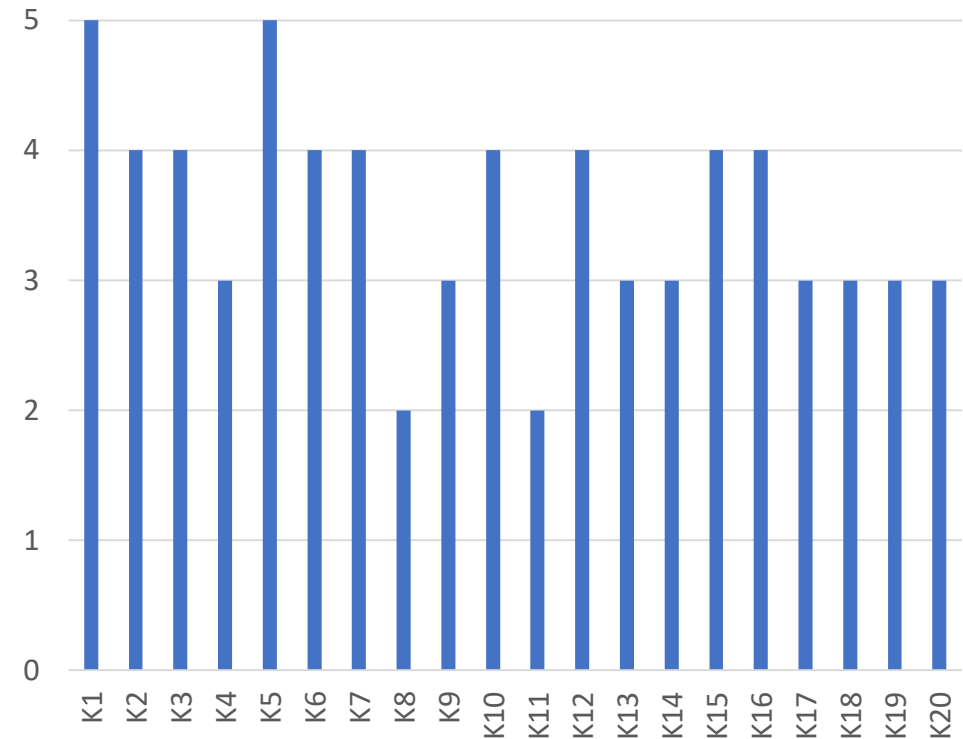
Turvallisuusjohtaminen: turvallisuuspuutteisiin reagoiminen

- **Lakisääteinen taso: puutteisiin reagoidaan pääasiassa omatoimisesti ja aktiivisesti epäkohtien korjaamiseksi.** Haasteena esim. kiinteistön omistajan hitaus reagoida turvallisuusilmoituksiin.
- **Omaehtoinen / edistyksellinen taso:** Rakenteellisia ja teknisiä puutteita korjataan, epäkohtiin puuttuminen on *osittain / hyvin* ennakoivaa ja oma-aloitteista. (esim. lumiesteet, pihan liikennejärjestelyt ja valaistus, poistumisharjoituksissa esiin tulleet kehityskohdat)
- **Puutteellinen taso:** reagointi vaihtelevaa, jotkut asiat hoidettiin, seuranta puutteiden hoitamisesta ei ollut

Puutteiden työn alle ottaminen + seuranta

- Mitä voidaan korjata henkilökunnan ja oppilaiden kanssa?
- Mihin tarvitaan kouluyhteisön ulkopuolinen tekijä?
- Kouluisäntä versus palveluntuottajayritys?

Kouluisäntä tunteet oppilaat, henkilökunnan, kiinteistön ja toimii koulussa yhtenä kasvattajana!

Vastuunjaon merkitys rehtorien näkökulmasta: turvatiimien toiminta

Turvatiimien tehtäviä:

- Riskienhallinta ja onnettomuuksien ehkäisy
- Turvallisuuden tilannekuvan ylläpito
- Yhteisten toimintamallien ylläpito esimerkiksi näyttämällä
- Mahdollinen erityistehtävä poikkeamatilanteissa
- Yhteydenpito sidosryhmiin
- Turvallisuusosaamisen varmistaminen ja kehittäminen
- Rehtorilta saadut viestintätehtävät
- Tehtävät jälkihoidossa ja resilienssin tukemisessa

Turvallisen koulun työkalut 3: koulun turvatiimin tehtäväkuvaus

- Turvatiimi on keskeinen toimija turvallisuuskulttuurin kehittämisessä
- Kuvitetut infokortit turvatiimin kokoonpanosta ja tehtävistä (A5)
- Ladattavissa verkkosivuilta
- Mitä turvatiimin koostamisessa tulee huomioida, minkälaisia turvallisuustehtäviä turvatiimi suorittaa?

TURVATIIMIN TEHTÄVÄT

- **Riskienhallinta ja onnettomuuksien ehkäisy** rehtorin kanssa
- **Poikkeamatilanteissa mahdollisen erityistehtävän suorittaminen** (esim. kerroksen tai rakennusosan turvallisuusvalvoja)
- **Turvallisuuden tilannekuvan ylläpito**
  - **Omatoimisen valvonnan** toteuttaminen esimerkiksi omatoimisen palotarkastuksen tekeminen vuorovuosina virallisen palotarkastuksen sijaan

The illustration shows a group of four people in a meeting room. One person is standing and pointing at a whiteboard, while others are seated around a table with a laptop and documents. A potted plant is on the table. To the left of the illustration are three icons: a green shield with a white checkmark, a green hard hat, and a green pie chart.

Kerro, kysy, kommentoi!

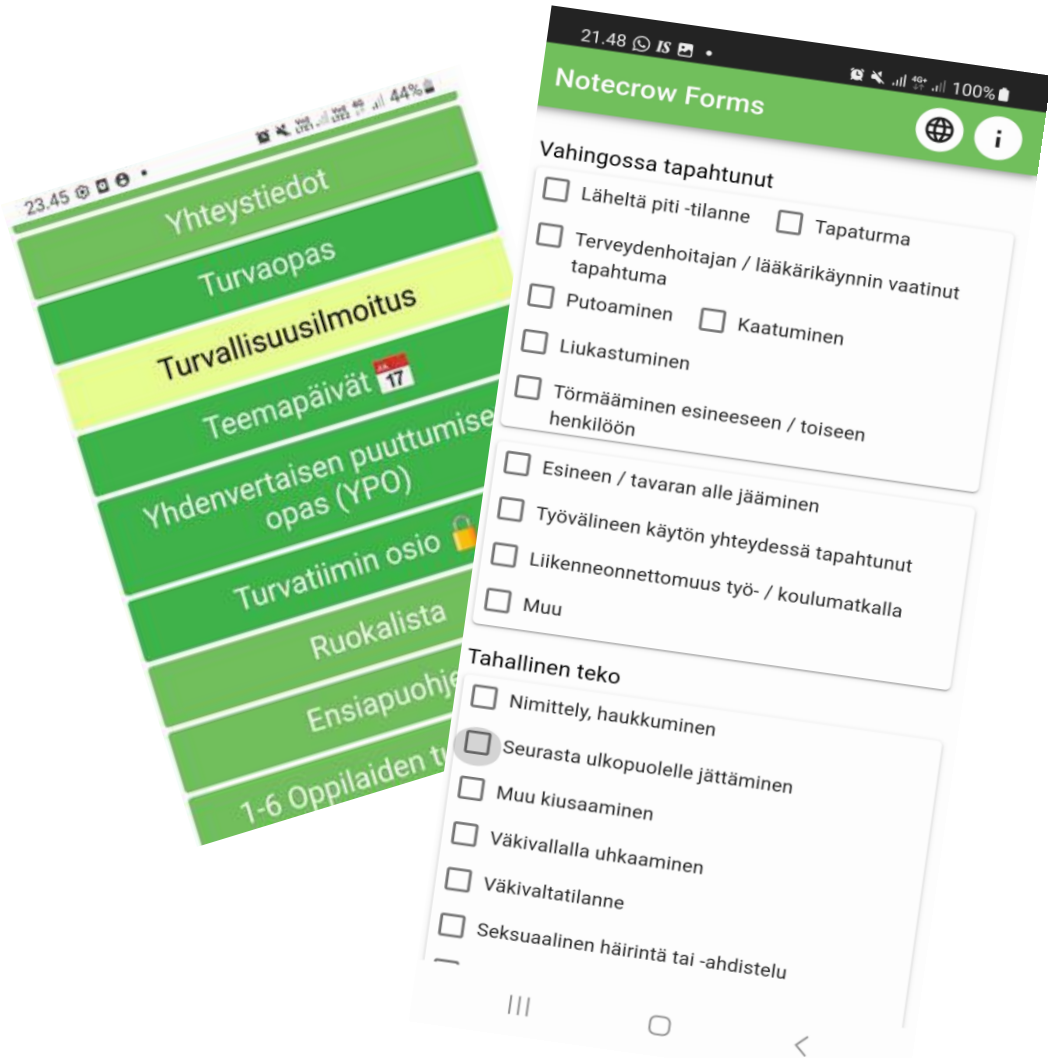
Keskustelua

- Mitä yhteisöllisyys tarkoittaa koulun turvallisuuskulttuurin ylläpitämisessä ja kehittämisessä?
- Mistä resursseja koulujen turvallisuustyöhön?

Sattuu ja tapahtuu – turvallisuushavainnot tilannekuvan rakentajina

TUTKIMUSKÄRKI 3

Turvallisuushavaintojen kerääminen

Turvallisuusilmoituksia kerättiin mobiiliapplikaatiolla sekä henkilökunnalta, että oppilailta.

Oppilaiden aktivoimiseksi tehtiin mm. "mainosvideoita" ja julisteita.

Painotettiin, että ilmoitukset eivät olleet akuutin tilanteen avunhälytysjärjestelmä!

Oppilailla oli selvästi haasteena mieltää, milloin ilmoitus on tarpeen tehdä ja toisaalta, etenkin yläkoulussa ilmoituksia jäi tekemättä, jos ilmoittaja itsekin oli syyllistynyt kiellettyyn toimintaan.

Turvallisuusilmoitusten monitapaustutkimus

N=398 / Iv. 2022–2023

KUVIO. Oppimisympäristön turvallisuuden osa-alueet. (Leino & Lindfors, arvioinnissa)

Henkilökunnan tekemät turvallisuusilmoitukset

N=324

Turvallisuuden osa-alue	Yleisin havainto	Poikkeaman kuvaus
Fyysinen turvallisuus	Oppilaan henkilökuntaan tai toiseen oppilaaseen kohdistama fyysinen väkivalta	Fyysinen satuttaminen, kuten lyönnit, potkut, pureminen, kuristaminen ja töniminen.
Psyykkinen turvallisuus	Oppilaan henkilökuntaan tai toiseen oppilaaseen kohdistama verbaalinen solvaus tai uhkaus	Satuttamisella uhkaaminen, nimittely, haukkuminen
Sosiaalinen turvallisuus	Oppilaan sosiaalisten normien vastainen käytös	Oppitunnin häirintä, haistattelu, kiroilu, keskisormen näyttäminen, uhkaava puhe ja käytös, rasistiset puheet
Rakenteellinen turvallisuus	Oppilaan tahallinen kiinteistöön tai kalusteeseen kohdistama vahingonteko	Kiinteistön tai sen osien potkiminen, lyöminen ja muu rikkominen, tavaroiden tai kalusteiden heittäminen, irtaimiston tai muun omaisuuden tuhoaminen
	Yleinen rakenteellinen turvallisuushuomio	Puutteet sähköturvallisuudessa, tilojen lukituksen ongelmat, rikkoutuneet kalusteet tai kiinteistön osat, piha-alueiden kunnossapidon puutteet, poistumisteille pysäköidyt autot

- Lähes kaikki ilmoitetut havainnot olivat oppilaan tahallista normien / järjestysääntöjen vastaista tai muutoin impulsiivista toimintaa
- Mitä henkilökunta ilmoitti, mitä jäi ilmoittamatta?
- Ei ympäristön ja pedagogiseen turvallisuuteen liittyviä ilmoituksia
- Koulut ovat erilaisia

K12-T110: ”Oppilas1 (p) 7lk. nujunnut Oppilas2:n (p) 8lk. ja Oppilas3:n (p) 9lk. kanssa varsin vaarallisen näköisesti. Paikalle on tullut koulun ulkopuolinen henkilö ([koulun nimi]:sta), joka on lyönyt Oppilas1:ta kasvoihin neljä kertaa.”

K2-T55: ”Oppilas (p) alkoi käsityötunnilla haukkumaan kaveriaan kovaäänisesti, uhkaili ohjaajia ’turpiin vetämisellä’. Poistettiin AVEKKI-ottein [tilan nimi]:n. [tilan nimi]:ssa rauhoittui nopeasti, myönsi olleensa kateellinen kaverille xxx-mailasta.”

K12-T114: ”Oppilas (p) 8lk. potkaisi pukuhuoneen oveen sillä seurauksella, että oven lukko repesi kamanastaan. Syynä ärsyttäminen edellisellä välitunnilla.”

- o fyysinen 62% psyykkinen 21% sosiaalinen 4% rakenteellinen 13%

Oppilaiden tekemät turvallisuusilmoitukset

N=60

- Asiattomia ilmoituksia 37 %: kiusaamistarkoituksessa tai ilkivaltana tehtyjä
- Oppilaiden ilmoituksia tuli vähän
- Alakoulun oppilaan yleisin ilmoitus on kertopminen suoraan opettajalle.
- Tekeekö yläkoulun oppilas ilmoituksen
- Pilottitutkimus, pieni N

S2-C23: "Lensin pyöräni yli. [katunimi] oli jäässä ja vesi päällä."

S2-C21: "Pikkuveljeni [Nimi] hakattiin bussipysäkillä. [Nimi] kertoi tänään, että jotkut hänen luokkakavereistaan [oppilas 1] ja [oppilas 2] ensimmäisestä luokasta löivät häntä bussipysäkillä."

S4C28: [koulun nimi] joulupuiden jouluvalon sähköjohto katkaistu. [Paikannimi] on niitä korkeita puita, joiden jouluvalot on kiedottu puun ympärille, ja sitten johdon pää on vain katkaistu ja jätetty ilman mitään suojaa."

Turvallisuuden osa-alue	Yleisin havainto	Poikkeaman kuvaus
Fyysinen turvallisuus 18%	Oppilaan toiseen oppilaaseen kohdistama fyysinen väkivalta Vahingossa tapahtuneet fyysiset vammat	Fyysinen satuttaminen, kuten lyönnit, potkut ja töniminen Kaatuminen, törmääminen, liukastuminen
Psyykkinen turvallisuus 17%	Oppilaan toiseen oppilaaseen kohdistama verbaalinen solvaus tai uhkaus	Satuttamisella uhkaaminen, nimittely, haukkuminen
Rakenteellinen turvallisuus 28%	Yleinen rakenteellinen turvallisuushuomio	Puutteet sähköturvallisuudessa, rikkoutuneet kalusteet tai kiinteistön osat, piha-alueiden kunnossapidon puutteet

Opettajan kohtaama väkivalta

N=158

Väkivallan osa-alue	Väkivaltatilanteen osapuolet	Tyypillisin väkivallan muoto
Fyysinen väkivalta 64 % (n=101)	Oppilaiden välinen väkivalta	<i>Lyönnit, potkut, töniminen, esineellä lyöminen ja heittäminen, kuristaminen, kiinnipitäminen, sylkeminen, raapiminen</i>
	Oppilaan henkilökuntaan kohdistama väkivalta	<i>Lyönnit, potkut, pureminen, töniminen, esineellä heittäminen, hiuksista repiminen, sylkeminen, raapiminen</i>
	Ulkopuolisen tekijän oppilaaseen kohdistama väkivalta	<i>Lyönnit</i>
Psyykkinen väkivalta 36 % (n=57)	Oppilaiden välinen ja tekijään itseensä kohdistunut väkivalta	<i>Solvaus, non-verbaalinen uhkaava käytös, väkivallalla uhkaaminen, itsensä vahingoittamisella uhkaaminen, rasistinen kielenkäyttö / vihapuhe</i>
	Oppilaan henkilökuntaan kohdistama väkivalta	<i>Väkivallalla uhkaaminen, solvaus</i>
	Ulkopuolisen tekijän henkilökuntaan kohdistama väkivalta	<i>Non-verbaalinen uhkaava käytös</i>
	Henkilökunnan jäsenen oppilaaseen kohdistama epäasiallinen teko	<i>Epäasiallinen kielenkäyttö</i>

S4– C11: "Kaksi 9. luokan oppilasta pahoinpiteli kolmannen 9. luokan oppilaan. Kaksikko hyökkäsi sanallisesti ja voimaa käyttäen. He kohdistivat iskuja ja potkuja kehoon, löivät uhria maahan ja potkivat maassa makaavaa."

S14 – C72: "Menin selvittämään kahden oppilaan välistä tilannetta, jossa he löivät/läpsivät toisiaan. Pystyin rauhoittamaan tilanteen, minkä jälkeen toinen oppilaista löi minua selkään avoimella kädellä täysin varoittamatta."

S11-C209: "Tuntematon numero soitti oppilas 1:n puhelimeen noin 10 kertaa päivän aikana. Ennen oppituntia puhelin soi taas. Oppilas 2 tarttui puhelimeen oppilaan 1 kädestä. Puhelin välitettiin oppilaalle 3. Oppilas 3 kehotti oppilasta 1 "kysymään kiltisti". Oppilas 3 antoi puhelimen takaisin vasta, kun oppilas 1 oli pyytänyt kiltisti. Sitten kaikki oppilaat menivät luokkaan. Oppilas 1 itki tunnin alussa tapahtuneen tapauksen vuoksi."

- Väkivaltaa koskevat turvallisuusilmoitukset kattavat 40 % koko aineistosta (N=398), ei voida sanoa yleisyyttä, ts. kuinka usein tapahtuu.
- Tutkimus kuvaa raportoituja tapauksia, jossa opettaja oli joko väkivallan kohteena tai selvitti oppilaiden toisiinsa kohdistamaa väkivaltaa.
- Pääosassa tapauksia tekijänä oli oppilas ja teko kohdistui toiseen oppilaaseen tai tekijään itseensä (63 %).
- Tulos kuvaa opettajien työssään kohtaamaa väkivaltaa. Koulut ovat erilaisia.

Turvallisen koulun työkalut 4: malli turvallisuushavaintojen keräämiseen ja käsittelyyn

TALLE TURVALLISUUSILMOITUKSEN SISÄLLÖSTÄ

Havainnon ajankohta

Päivämäärä ja kellonaika, jos tiedossa

Kenelle / mille asia tapahtui?

Henkilö vai paikka/rakennus

Missä havaittu asia sijaitsi?

Kuvaus paikasta tai osoitetieto, jos mahdollista ilmoittaa

Ilmoittajan yhteystiedot (vapaaehtoinen)

Nimi, puhelin, sähköposti
Kannattaa mainita, että mikäli ilmoittaja haluaa tietoa tilanteen etenemisestä, yhteystiedot tulee jättää.

Mitä tapahtui / Mitä havaitsit?

Vapaaamuotoinen kuvaus tapahtuneesta ilmoittajan näkökulmasta

Tapahtuneesta aiheutuneet jatkotoimenpiteet

Hälytettiin viranomaiset, ilmoitettiin opettajalle/aikuiselle, ilmoitettiin kiinteistöhuollolle jne.

Kuvan / videon liittämissä mahdollisuus

- Mitä keräämisellä tarkoitetaan, miksi ilmoituksia kannattaa kerätä ja miten ilmoituksista saatavaa tietoa hyödynnetään **turvallisuuskulttuurin tilannekuvan** luomisessa
- Koulun turvallisuusjohdon vastuulla on huolehtia, että ilmoitusten käsittelyyn sovitaan prosessi, joka dokumentoidaan; käsittelyyn perehdyttäminen
- Oikea-aikainen käsittely, juurisyyanalyysi, palaute ilmoittajalle, turvatiimi analysoimaan kokonaisuutta, tiedon jakaminen ennalta ehkäisevänä menetelmänä

Kerro, kysy, kommentoi!

Keskustelua

- Millaista tukea turvallisuuskulttuurin ylläpitämiseen ja kehittämiseen koulut toivovat opetuksen järjestäjiltä, vanhemmilta ja sidosryhmiltä?

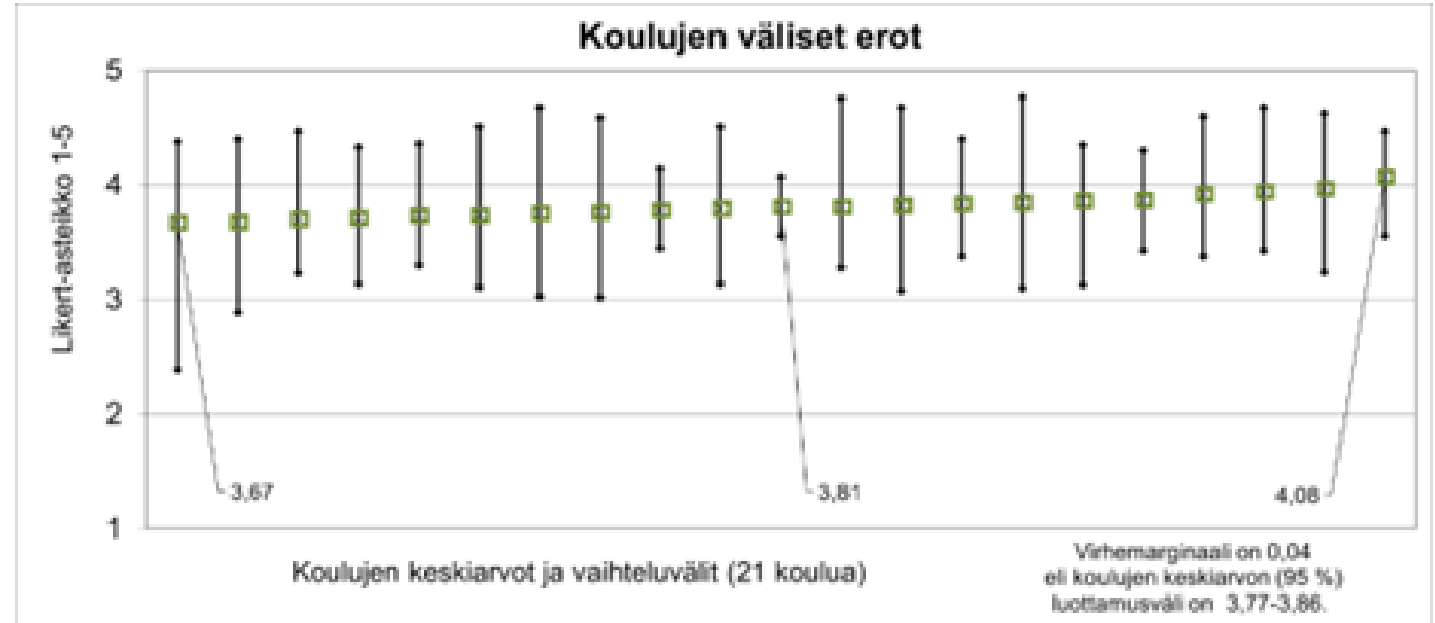
Varautumalla varmaksi, koulutuksella konkariiksi: turvallisuusosaaminen ja omatoiminen varautuminen

TUTKIMUSKÄRKI 4

Perusopetuksen henkilökunnan turvallisuusosaaminen

(N=554, 21 koulusta, ensisijassa opetushenkilökunta ja koulun johto)

Summamuuttujan nimi	ka.	Keski-hajonta	p -arvo
Yleinen asenne turvallisuuden edistämistä kohtaan	3,82	0,73	<.001
Asenne turvallisuuden ennakointia ja varautumista kohtaan	4,10	0,93	<.001
Asenne turvallisuuden vastuunjako/yhteisöllisyyttä kohtaan	3,45	0,46	<.001
Yhteisöllisyyden edistämisen osaaminen	3,42	0,59	<.001
Vaarojen tunnistamisen ja riskienhallinnan osaaminen	3,62	0,57	=.001
Turvallisuuspoikkeamien käsittelyä koskeva osaaminen	3,89	0,60	=.004
Häirintään puuttumisen osaaminen	4,14	0,49	=.039
Väkivaltaan puuttumisen osaaminen	3,81	0,76	=.063
Kiusaamiseen puuttumisen osaaminen	3,60	0,76	=.009
Työrauhan ylläpitämisen osaaminen	4,20	0,49	=.358
Vakavien turvallisuuspoikkeamien hoitamisen osaaminen	3,91	1,00	<.001
Tietoturvallisuusosaaminen	3,65	0,74	=.038
Poistumisturvallisuusosaaminen	4,09	1,33	<.001
Turvallisuuspoikkeaman jälkihoidon osaaminen	3,86	0,47	<.001

Erinomainen $\geq 4,50$
erittäin hyvä 4,00–4,49
hyvä 3,50–3,99

melko hyvä 3,00–3,49
puutteellinen 2,50–2,99
heikko $< 2,50$

Opettajien täydennyskoulutus: kaksiosainen noutopöytä

- Koulut hyödynsivät Omatoimisen varautumisen arviointia turvallisuuden kehittämissuunnitelman laadintaan
- Koulut valitsivat täydennyskoulutuksia kehittämissuunnitelmaan kirjaamiinsa huomioihin perustuen
- Hanke tarjosi täydennyskoulutuksen noutopöydän, jossa 17 koulutuskokonaisuutta
- Koulutuksia toteutettiin kasvokkain ja verkossa
- Koulutuksia hyödynnettiin eri määrissä: osa hyödynsi 10 eri koulutuspakettia, osa yhden
- 2022 koulutimme 154 henkilöstön jäsentä; 2023 koulutimme 1115 henkilöstön jäsentä

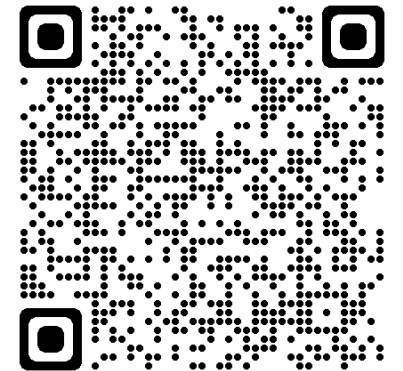

Noutopöytä 1: Turvallisuusjohtaminen

- Kurssikokonaisuudet:

1. Mitä on turvallisuuskulttuuri?
2. Turvallisuusjohtaminen ja riskienhallinta
3. Oppilaitoksen turvallisuussuunnittelu
4. Oppilaitoksen turvallisuusviestintä
5. Oppilaitoksen toiminnan turvallisuus

LUE LISÄÄ:

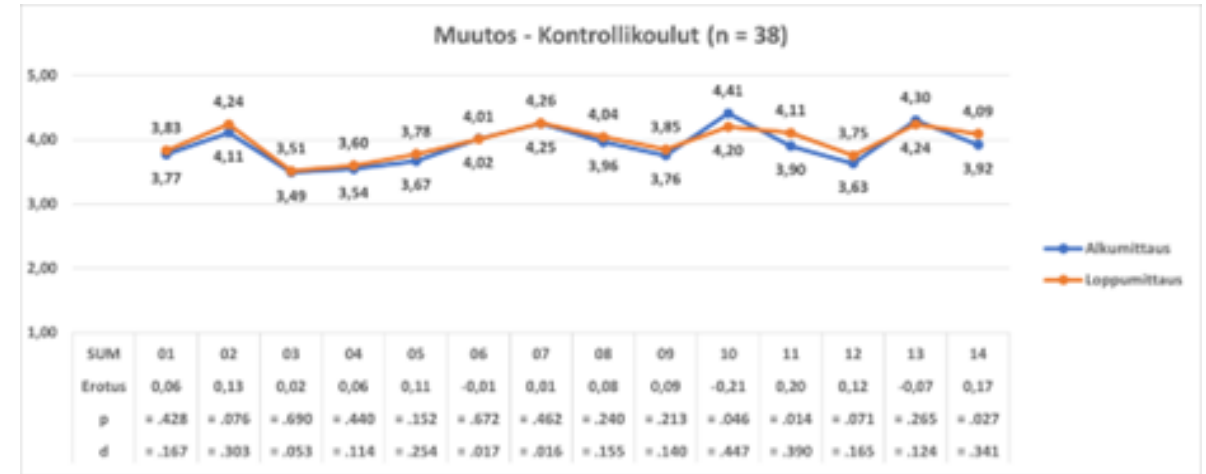
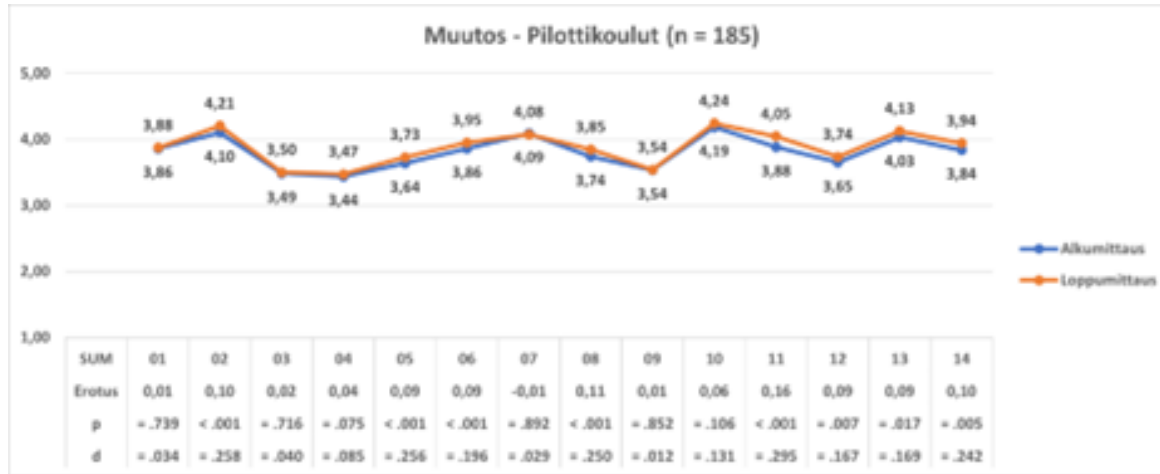

Noutopöytä II: Turvallisuuskulttuuri koulun arjessa

1. Muuttuva ja muuntuva turvallisuuskulttuuri
2. Kansalliset turvallisuustapahtumat koulun turvallisuuskulttuuria edistämässä
3. Epäasiallinen käytös: tunnistaminen, toimintamallit ja seuraamukset
4. Kiusaamisen tunnistaminen ja toimintamallit
5. Seksuaalinen häirintä / Sexuella trakasserier i skolan
6. Väkivalta perusopetuksen oppimisyhteisöissä ja puuttumiskeinot
7. Alkusammutus AS1-konseptin mukaan
8. Poistuminen ja sisälle suojautuminen
9. Turvallisuuskävelyn toteuttaminen
10. Väestönsuojan hoitajan kurssi (alueelliset yhteiskoulutukset)
11. Hätäensiapu SPR:n mukaan
12. AVEKKI / MAPA – väkivallan ehkäisy ja hallinta -koulutus

Perusopetuksen henkilökunnan turvallisuusosaaminen ennen ja jälkeen intervention

(N=565, 19 koulusta, samoja vastaajia alku- ja loppumittauksessa N=185)

Kuvio Muutos henkilökunnan itsearvioimassa turvallisuusosaamisessa: pilottikoulut (n=14) intervention aikana - kontrollikoulut (n=5) ei interventiota.

Muutokset vähäisiä, mutta turvallisuusosaaminen alkoi lisääntyä pilottikouluissa

Turvallisen koulun työkalut 5: KORI-malli vaarojen tunnistamiseen ja riskien arviointiin

Vaaratilanne	Tapahtuman todennäköisyys	Seurausten vakavuus	Riskiluku 1-5	Onko kehitetty ennaltaehkäisyä?	Onko toiminta-ohjeet?	Onko toimintaa harjoiteltu?
Saattoliikenteen huono järjestely	2	3	4	Valvonta, tiedotus	kyllä	kyllä
Väkivaltatilanne oppilaiden välillä	2	2	3	Ohjeet, valvonta	kyllä	ei
Pienien jääpuikkojen putominen kioskin katolta välitunnilla	2	1	2	Kiinteistön huolto	ei	ei

Tapahtuman todennäköisyys	Seurausten vakavuus		
	1. Vähäiset	2. Haitalliset	3. Vakavat
1. Epätodennäköinen	1. Merkityksetön riski	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski
2. Mahdollinen	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski
3. Todennäköinen	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski	5. Sietämätön riski

- Koulun vaarojen tunnistamisen ja riskien arvioinnin työkalu; huomioidaan kaikki turvallisuuden osa-alueet
- Riskit tulee tunnistaa aina organisaatio- ja toimintaympäristökohtaisesti ja riskienarvioinnin tulee olla **systemaattista ja ajantasaista**
- Koko koulun tasolla; myös oppilaille vaarojenarviointiviikko

Kerro, kysy, kommentoi!

Keskustelua

- Millä keinoilla henkilökunnan turvallisuusosaaminen kehittyy osana omaa työtä?
- Mikä on sidosryhmien rooli koulun turvallisuuden tukemisessa?

Kompassi kehittämistyöhön: ONNI-portaikkomalli turvallisuuden itsearviointiin

TUTKIMUSKÄRKI 5

Turvallisuuskulttuurin kehitystyö kouluissa

- Turvallisuuskulttuurin kehittäminen kouluissa ei ole vapaaehtoista (POPS, perusopetuslaki, pelastuslaki)
- Turvallisuuden edistäminen on määritelty organisaation johdon tehtäväksi ja vastuuksi työturvallisuuden, sivistystoimen ja pelastustoiminnan sääntelyssä
- Normiohjaus määrittelee turvallisuustoiminnan tavoitteet, mutta ei juurikaan sen menetelmiä.
- Normiohjaus kuvaa turvallisuuden edistämisen vähimmäistason.

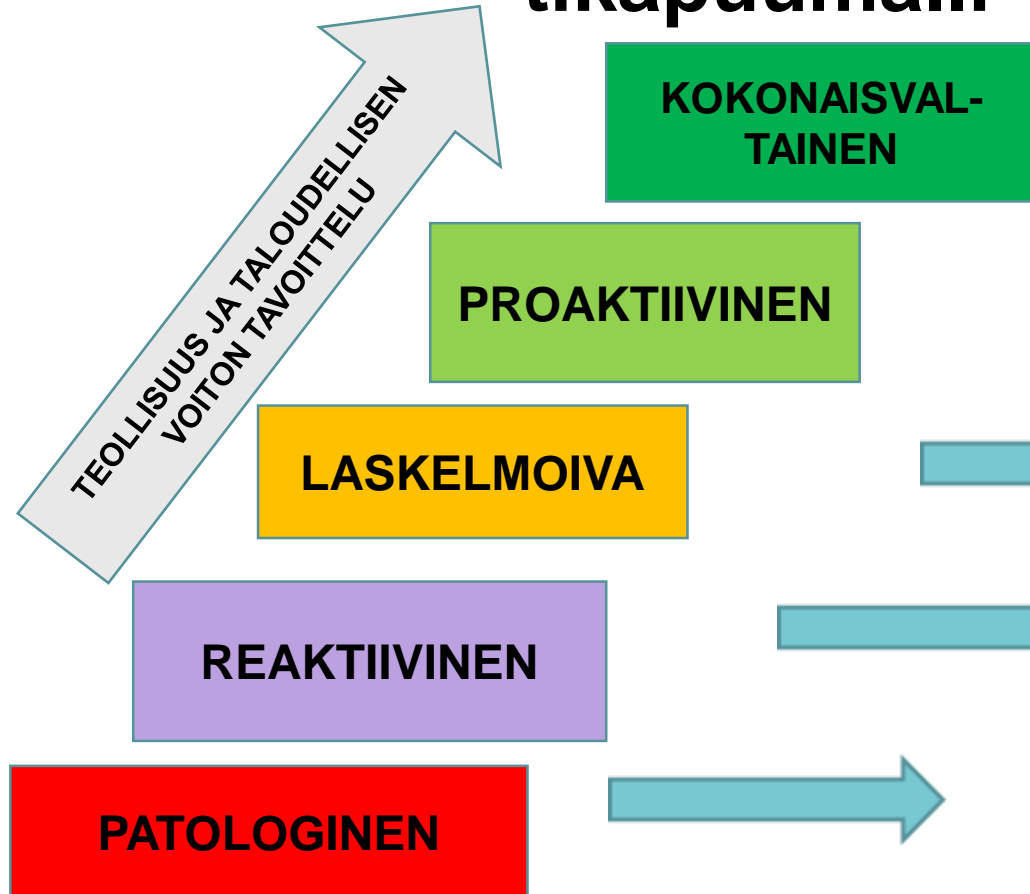
Turvallisen koulun työkalut 6: ONNI-portaikkomalli koulujen turvallisuuden itsearviointiin

- Turvallisuuskulttuurin itsearviointimallissa on kyse kokonaisturvallisuuden hallinnasta koulussa.
- Hudsonin (2007) alun perin teollisuusympäristöön kehittämässä tikasmallissa erotellaan turvallisuuskulttuurin tasoja siten, että sekä rakenteelliset että ihmisen käyttäytymiseen liittyvät asiat on otettu huomioon.

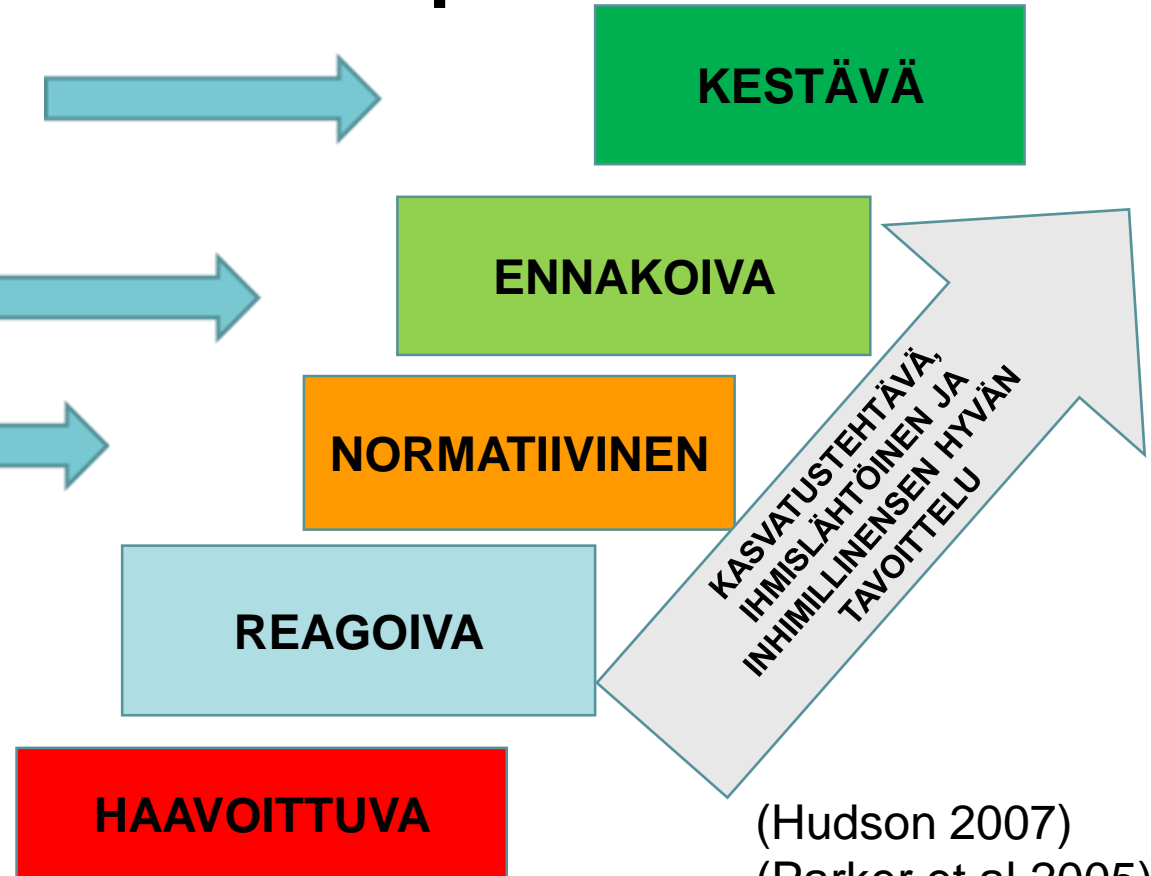

Hudsonin (2007) tikapuumalli

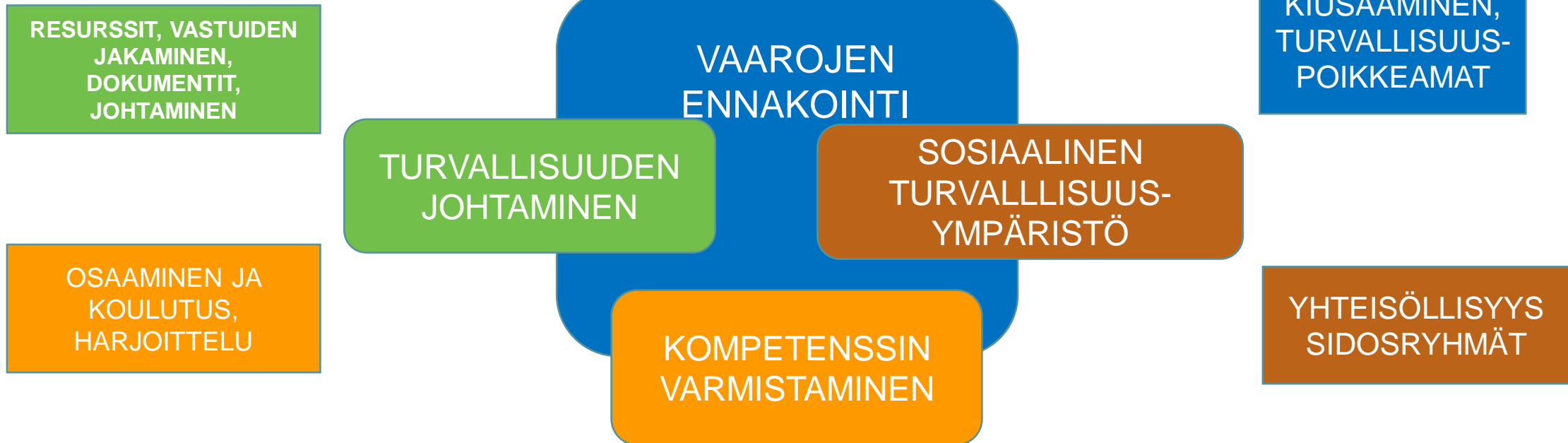

ONNI- portaikkomalli

(Hudson 2007)
(Parker et al. 2005)

Koulun turvallisuuskulttuurin osatekijöitä aiemman kirjallisuuden perusteella

Turvallisuuskulttuurin osatekijät tässä mallissa: turvallisuuden johtaminen, vaarojen ennakointi, sosiaalinen turvallisuusympäristö ja kompetenssin varmistaminen.

Koulun turvallisuuskulttuurin arviointimalli

TURVALLISUUDEN JOHTAMINEN – turvallisuusjohtaminen ja -viestintä, resurssit, vastuunjako, dokumentit

ENNAKOINTI – turvallisuuspoikkeamien havainnointi ja käsittely, väkivallan ja rikosten estäminen; kiusaamisen ja häirinnän estäminen

KOMPETENSSIN VARMISTAMINEN – harjoittelu ja henkilöstön turvallisuusvalmiudet

SOSIAALINEN TURVALLISUUSYMPÄRISTÖ – sidosryhmät ja yhteisöllisyys

ONNI-portaikkomallin tavoitteena

- Oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri on osa koulun toimintakulttuuria, johon vaikuttavat arjessa muuttuvat riskitekijät, esimerkiksi rakenteet, tuotteet, ihmiset ja sosiaaliset tilanteet.
- Mallin tavoitteena on auttaa ymmärtämään ja tunnistamaan tekijöitä, joilla koulun turvallisuuskulttuuri voi kehittyä.

ONNI-portaikkomalli

→ Tasoasteikko auttaa turvallisuustiimiä kehittämistarpeiden määrittämisessä

→ Ryhmä tekee tulkintaa siitä, mikä tasoista **haavoittuva, reagoiva, normatiivinen, ennakoiva, kestävä** kuvaa koulun tilannetta parhaiten

Haavoittuva taso

- Turvallisuus staattisena tilana - ajatus haavoittumattomuudesta
- Sattumanvaraisuus, henkilösidonnaisuus hallitsee

Reagoiva taso

- Koulun arkeen liittyy turvattomuutta aiheuttavia tilanteita, esimerkiksi poikkeamia.
  - Poikkeamiin puututaan tapauskohtaisesti **jälkeen päin**.
- tilannesidonnaisuus

Normatiivinen taso

- Turvallisuus on määritelty laissa ja säännöissä
- Turvallisuusvastuut liittyvät perustehtävään
- Keskeistä lain, sääntöjen ja määräysten noudattaminen

Ennakoiva taso

- Ihmisen aiheuttamat poikkeamat ja läheltä piti-tilanteet otettu huomioon ennakoivasti
- Opetushenkilöstö ja oppilaat edistävät turvallisuutta yhdessä.
- Suunnitelmallisuus ja oman koulun ympäristöön sovitettu turvallisuustoiminta

Kestävä taso

- Turvallisuusnäkökulma liittyy kokonaisuutena kaikkeen päätöksentekoon.
- Systemaattisella toiminnalla poikkeamia voidaan hallita yhdessä
- Turvallisuuden hallinta on toimijalähtöistä
- Toiminta ylittää tarvittaessa hallintokunta- ja organisaatorajat. Turvallisuuskulttuuria hallitsee kokonaisvaltaisuus.

ONNI-portaikkomalli koulun turvallisuuskulttuurin itsearviointiin

	HAAVOITTUVA	REAGOIVA	NORMATIIVINEN	ENNAKOIVA	KESTÄVÄ
TURVALLISUUDEN JOHTAMINEN					
Turvallisuusjohtaminen ja viestintä Mikä on turvallisuusjohtamisen merkitys koulussa?	Koululla uskotaan, että arki sujuu yleensä hyvin. Riskejä ei ole tunnistettu tai niihin ei reagoida. Turvallisuuspuhetta ei juurikaan tarvita.	Jos koulun turvallisuutta on uhattu, poikkeamia käsitellään ja turvallisuuspuhetta lisätään.	Koululla on toteutettu viranomaisten edellyttämät turvallisuusjohtamisen toimenpiteet. Turvallisuuspuhetta ylläpidetään osana perustehtävää.	Koululla ennakoidaan riskejä seuraamalla turvallisuustilannetta, kuten poikkeamia. Turvallisuuspuhetta on useasti ja koululla on käytössä avoin viestintäkanava ja turvallisuutta ennakoiva järjestelmä.	Turvallisuus on keskeinen ja pysyvä tavoite kaikessa päätöksenteossa. Systemaattisuus ja dynaamisuus turvallisuuskulttuurin toteuttamisessa toimivat. Turvallisuusasiat jaetaan puheessa ja toiminnassa kaikkien koulussa toimivien kesken.
Resursointi Millaisia resursseja koululla on turvallisuuden hallintaan?	Turvallisuuteen liittyvää erillistä resursointia ei juurikaan tarvita tai se on puutteellista.	Turvallisuuteen liittyviä resursseja lisätään, jos poikkeamia havaitaan.	Turvallisuusasioihin resursoidaan vain se, mitä laki ja määräykset edellyttävät.	Koululla on turvallisuustiimi tai vastaava. Koulun resursseja käytetään puutteellisen turvallisuusympäristön, välineiden ja rakenteiden nopeaan korjaamiseen.	Koululla on resursseja myös turvallisuuden kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja seurantaan. Resursseja voidaan lisätä nopeasti, jos turvallisuustilanne edellyttää.
Dokumentit Miten dokumentteja sovelletaan turvallisuuden hallinnassa?	Turvallisuusdokumentteja ei useinkaan tarvita. Turvallisuutta hallitaan arkijärjellä tai intuitiolla. Dokumentit ovat osin päivittämättä.	Turvallisuusdokumenttien kokonaisuus on sekava. Dokumentit päivitetään, kun tarve huomataan.	Koululla on turvallisuusdokumentit, jotka on edellytetty. Dokumentit päivitetään säännöllisesti.	Turvallisuusdokumenttien lukemista seurataan säännöllisesti. Dokumentteja lisätään, jaetaan ja muokataan ennakoivasti turvallisuustilanteen perusteella.	Suunniteltaessa mitä tahansa toimintaa koululle turvallisuusdokumentit päivitetään näiltä osin. Dokumenttien päivityksistä tiedotetaan sidosryhmiä, oppilaita ja henkilöstöä. Myös kiinteistöhuolto-, siivous- ja ateriapalveluhenkilökunta pystyvät perehtymään koulun turvallisuusdokumentteihin.
Vastuunjako Miten koulun turvallisuuden hallinnan tehtävät on määritelty?	Turvallisuutta edistävät pääasiassa rehtori tai yksittäiset opettajat.	Osa turvallisuustehtävistä on jaettu turvallisuusvastaavalle, joka puuttuu tarvittaessa turvallisuustilanteeseen, jos jotain tapahtuu.	Henkilöstö vastaa turvallisuudesta määräysten mukaan. Koulussa toimii määräysten mukaisia turvallisuuteen liittyviä työryhmiä.	Tehtäviä on jaettu turvallisuustiimille, opetushenkilöstölle ja oppilaille siten, että ennakoiva ja systemaattinen turvallisuuden hallinta mahdollistuu.	Rehtori toimii oppilaiden ja henkilöstön turvallisuusjohtajana, mutta tehtävät ja vastuut on määritelty kaikille toimijoille siten, että kokonaisturvallisuus toteutuu.

	HAAVOITTUVA	REAGOIVA	NORMATIIVINEN	ENNAKOIVA	KESTÄVÄ
ENNAKOINTI					
Poikkeamien ennakointi ja havainnointi Millä tavoin poikkeamia ennakoidaan ja havainnoidaan?	Poikkeamia ennakoidaan ja havainnoidaan sattumanvaraisesti. Ilmoitukset eivät aina johda toimintaan. ☐	Poikkeamia aiheuttavat tilanteet on todettu, kun jotain on tapahtunut ja näistä ilmoitetaan asianosaisille ennen pitkää. ☐	Poikkeamia ennakoidaan, havainnoidaan ja kirjataan siten kuin opetuksen järjestäjä on edellyttänyt ja säädökset määräävät. Kaikkea ei voi kieltää. ☐	Koulussa on toteutettu riskien arviointi. Potentiaaliset riskit, myös läheltä piti -tilanteet, jaetaan yhteisössä ennakoivasti. Oppilaat ovat mukana ennakoivissa toimissa. ☐	Kaikilla koulussa toimivilla on kanava ilmoittaa poikkeamahavainnoista ja ehdottaa ennakoivia toimia. Poikkeamien ennakointiin ja havainnointiin on palkitsevia positiivisia tai kannustavia menettelyjä. ☐
Poikkeamien käsittely Miten poikkeamat käsitellään koulussa?	Jos poikkeama ei aiheuta vahinkoa, sitä ei tarvitse käsitellä. ☐	Poikkeamat käsitellään tapauskohtaisesti, kun jotakin on sattunut. ☐	Poikkeamat korjataan ja käsitellään määräysten mukaisesti. Tarpeen mukaan järjestetään ohjeiden mukainen jälkipurku. ☐	Poikkeamat käsitellään ennakoivasti ja systemaattisesti. Ennakoivaa yhteistyötä tehdään koulun ulkopuolisten turvallisuustoimijoiden kanssa. Läheltä piti -tilanteet raportoidaan. ☐	Poikkeaman ilmoittaja saa tiedon ilmoituksen aiheuttamista toimenpiteistä. Poikkeamia käsitellään tarvittaessa myös sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on kokonaisvaltaisen turvallisuuden lisääntyminen koulussa. ☐
Kiusaamisen ja häirinnän estäminen Miten kiusaamiseen ja häirintään puututaan?	Kiusaamista ei juurikaan tapahdu tai sitä ei havaita helposti. Koululla ei ole mahdollisuutta puuttua kiusaamiseen ja häirintään. ☐	Kun tilanne selviää, asiaa käsitellään luokassa ja yhteistyössä kodin kanssa tapauskohtaisesti. ☐	Koululla on velvollisuus puuttua kiusaamiseen ja häirintään. Tapaukset hoidetaan määräysten mukaan mahdollisesti ennakoiden. Kiusaamiseen ei voi puuttua, jos siitä ei tiedetä. ☐	Kiusaamiseen ja häirintään liittyviä rakenteita tunnustetaan ennakoivasti ja systemaattisesti yhdessä oppilaiden kanssa. Kiusaamista ratkotaan monitoimijaisesti. ☐	Kiusamisen loppuminen varmistetaan säännöllisellä seurannalla. Kaikki koulussa toimivat voivat ilmoittaa kiusaamisesta. Pitkittyneille kiusaamistilanteille on olemassa toimiva ratkaisumalli. ☐
Väkivallan ja muiden rikosten ehkäiseminen Miten koulussa toimitaan väkivallan ehkäisemiseksi?	Koulussa ei aina tunnusteta väkivaltaa tai rikoksia. Osa tietoon tulleista tapauksista voi jäädä selvittämättä. ☐	Kun väkivaltaa tai muu rikos on ilmennyt, koulussa määrätään seuraamus rehtorin tai opettajan johdolla. ☐	Koulussa noudatetaan annettuja määräyksiä väkivallan ja rikosten selvittämisessä. Ensisijaisesti opettajat ja toissijaisesti rehtori määrää seuraamuksen määräysten mukaan. Vakavat väkivalta- ja rikostapaukset ilmoitetaan poliisille. ☐	Koulussa tehdään ennakoivaa yhteistyötä viranomaisten kanssa väkivallan ja rikosten ehkäisemiseksi. Oppilaat on otettu mukaan rikoksia ehkäisevään toimintaan. ☐	Koulussa on systemaattiset ja kokonaisvaltaiset puuttumistavat väkivallan ja rikosten ehkäisemiseen. Kaikki koulussa toimivat voivat ilmoittaa väkivallasta ja rikoksista. Huolta aiheuttaviin tilanteisiin reagoidaan sekä ennakoivasti että jälkikäteen. Koulussa tunnustetaan myös lievät tekemuodot. ☐

	HAAVOITTUVA	REAGOIVA	NORMATIIVINEN	ENNAKOIVA	KESTÄVÄ
KOMPETENSSIN VARMISTAMINEN					
Harjoittelu Miten koulussa ylläpidetään turvallisuus-taitoja?	Koulussa on joskus järjestetty turvallisuusharjoitus. Harjoituksista ei aina kerrota henkilöstölle. Turvallisuusperehdytystä ei juurikaan järjestetä. ☐	Koulussa järjestetään turvallisuusharjoituksia. Turvallisuusperehdytystä tarjotaan, kun jotain on tapahtunut. Riskejä ei ole määritelty. ☐	Turvallisuusharjoituksia järjestetään, jos sellaista edellytetään määräyksissä. Turvallisuusperehdytystä järjestetään ohjeiden mukaan. ☐	Koulussa järjestetään riskeihin perustuen erilaisia harjoituksia, esimerkiksi turvallisuuskävelyjä. Oppilaat ovat mukana harjoituksissa tarvittaessa. Turvallisuusasioiden harjoitteluja arvioidaan riippumatta siitä, tapahtuuko poikkeamia. ☐	Koulun turvallisuusharjoittelu on systemaattista ja siihen osallistetaan oppilaat, henkilöstö ja tarvittavin osin myös sidosryhmät. ☐
Koulutus ja osaaminen Miten koulussa huolehditaan turvallisuus-osaamisesta?	Henkilöstön turvallisuusosaamisen taso on epäselvä. Kiinnostuneet voivat hankkia turvallisuuskoulutusta. ☐	Turvallisuuskoulutus-tarpeeseen havahdutaan ja koulutuksia päädytään järjestämään, kun vaaratilanne on tapahtunut. ☐	Opetuksen järjestäjä tai muu viranomainen on edellyttänyt tiettyjä henkilöstökoulutuksia, ja ne on suoritettu. Turvallisuusasioita opetetaan ja kerrataan opetussuunnitelman mukaan. ☐	Osaamistarvetta arvioidaan systemaattisesti ja ennakoivasti. Henkilöstöä rohkaistaan käymään turvallisuuskoulutuksissa. ☐	Henkilöstön, oppilaiden ja sidosryhmien turvallisuuskoulutus on suunnitelmallista, taitoja päivitetään ja koulutukseen osallistumista rohkaistaan. Koululla varmistutaan siitä, että kaikilla toimijoilla ylitse organisaatorajojen on riittävä turvallisuusosaaminen. ☐

	HAAVOITTUVA	REAGOIVA	NORMATIIVINEN	ENNAKOIVA	KESTÄVÄ
SOSIAALINEN TURVALLISUUSYMPÄRISTÖ					
Sidosryhmät Millaista turvallisuusyhteistyötä koulussa tehdään sidosryhmien kanssa?	Sidosryhmäyhteistyö on turvallisuuden osalta vähäistä, sitä ei tarvita tai sitä ei ole. ☐	Jos poikkeama tai turvallisuuden hallinta liittyy sidosryhmään, se otetaan mukaan. ☐	Lakien ja määräysten mukaisesti sidosryhmiin pidetään yhteyttä turvallisuuden lisäämiseksi siten kuin on edellytetty. ☐	Turvallisuusyhteistyöhön liittyvät sidosryhmät on tunnistettu ja sidosryhmät on otettu ennakkoivasti huomioon turvallisuussuunnittelussa. ☐	Turvallisuusyhteistyöhön liittyvät sidosryhmät otetaan aina mukaan, kun arvioidaan organisaation turvallisuutta. Sidosryhmiin pidetään säännöllisesti yhteyttä turvallisuusasioissa. ☐
Yhteisöllisyys Mikä yhteisöllisyyden merkitys on turvallisuuden hallinnalle?	Monet, sattumalta syntyneet tilanteet tekevät koulusta yhteisöllisen, mukavan tai hauskan mutta myös ikävät asiat kuuluvat arkeen. ☐	Jos yhteisössä havaitaan erimielisyyksiä, yhteisöllisyyteen kiinnitetään huomiota. ☐	Yhteisöllisyys toteutuu opetussuunnitelman ja määräysten mukaisesti osana perustyötä sen verran kuin sitä voidaan edellyttää. ☐	Henkilöstöä ja oppilaita rohkaistaan yhteisölliseen toimintaan kouluvuoden aikana. Useat tilaisuudet ja tapahtumat toistuvat säännöllisesti siten, että voidaan puhua ”meidän koulun hengestä”. ☐	Yhteisöllinen toiminta koulussa on kaikkia osallistavaa. Oppilaat ja sidosryhmät ovat mukana suunnittelussa. Yhteisöllisyyttä arvostetaan sekä oppilaiden että henkilöstön keskuudessa. ☐

<https://sites.utu.fi/rnk/news/rauman-norssissa-turvallisuus-on-tarkea-asia/>

Kerro, kysy, kommentoi!

Keskustelua

- Mitä tukea koulut tarvitsevat ONNI-portaikkomallin käyttöönottamiseksi osana koulun arkea?

Päätössanat

Professori Eila Lindfors, Turun yliopisto

Hanke päättyy! Tutkimus, kehittäminen ja tuloksista tiedottaminen jatkuu.

Professori Eila Lindfors, Turun yliopisto

Turvallisuus tehdään yhdessä vastuuta kantaen, suunnitellen ja dokumentoiden, käytännön toimenpiteillä.

Yhteystiedot

- info-onni@utu.fi

Tutustu ONNI-hankkeen tuottamaan tutkimukseen, työkaluihin ja toimintamalleihin täällä:

- <https://sites.utu.fi/onni/>

UNIVERSITY
OF TURKU

Kiitos kaikille osallistujille!

<https://sites.utu.fi/onni/>

info-onni@utu.fi

